

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. Commissie I&W

Datum 17 januari 2024
Behandeld door
Telefoonnummer
Onderwerp Inbreng Wetgevingsoverleg Water (29-01-2024) namens natuur- en milieuorganisaties

Geachte commissieleden,

Nederland is van oudsher een prachtig en succesvol waterland. De Rijn, Maas en de zee hebben ons landschap gevormd tot een vruchtbare delta. Een hotspot voor biodiversiteit. Ons land is gevormd door eeuwenoud kleinschalig agrarisch gebruik, waar we hebben geleerd samen met water te leven en werken. Onze moerassen, veengronden en de hoge zandgronden zijn een thuis geworden voor mens, dier- en plantensoorten. De vele regenval van de afgelopen maanden en de droge zomers in de afgelopen jaren laten zien dat goede omgang met ons water vraagt om onze flexibiliteit. Een aanpak voor de lange termijn om de kwaliteit en kwantiteit van ons water te controleren en daarmee onszelf, de natuur en onze economie te beschermen is hard nodig.

Het gaat niet vanzelf goed met ons water. Ons [oppervlaktewater wordt o.a. verontreinigd door landbouw, industrie en door medicijngebruik van consumenten](#). We hebben te maken met hevige weersextremen die onder meer leiden tot overstromingen en verdroging van natuur- en landbouwgronden. Dit heeft grote gevolgen voor onze natuur, de economie en de samenleving. Schoon en voldoende water in de toekomst, dat is waar we gezamenlijk voor gaan. De natuur biedt oplossingen voor waterproblemen. Het is aan de overheid om de juiste randvoorwaarden te scheppen voor schoon, voldoende en veilig water. In vergunningverlening, toezicht en handhaving voor de industriegebruik van bestrijdingsmiddelen en mest in de landbouw – het beter zuiveren van water, en om ruimte voor natuur te creëren.

1) Kaderrichtlijn Water: voorkom een watercrisis voor natuur en samenleving

Op dit moment voldoen onze Nederlandse wateren helaas niet aan de waterkwaliteit die we met elkaar willen hebben om onze leefomgeving gezond te kunnen noemen. In 2022 voldeed de [chemische kwaliteit van de waterlichamen meestal niet, en de ecologische kwaliteit was matig, ontoereikend of zelfs slecht](#). Dit geldt voor sloten, meren, rivieren en ook de zeeën waarin deze wateren uitmonden. Dit raakt de biodiversiteit, maar ook onze gezondheid. Zo zit je bijvoorbeeld [met één vis uit de Westerschelde per jaar aan je PFAS-taks, staan steeds meer van onze drinkwatervoorraden onder druk door verontreiniging](#), en wordt de relatie tussen [glyfosaat \(onkruidverdelger\) en het ontstaan van de ziekte van Parkinson nu onderzocht](#).

Slechts [20% van de Nederlandse plassen en sloten](#) is schoon genoeg voor de planten en dieren die hierin leven. Het niet op orde brengen van onze waterhuishouding kan leiden tot [onomkeerbare gevolgen voor de biodiversiteit](#). Ook krijgen we vaker te maken met grotere weersextremen van hele natte en hele droge periodes. Met alle gevolgen van dien. Het [RIVM waarschuwt voor mogelijke drinkwatertekorten](#). [Verdroging van onze grond kan leiden tot verlies van plant- en diersoorten](#), en [verzilting](#) in onze kustregio's tot gevolg hebben waardoor boeren hier onmogelijk wordt.

In 2000 is de [Kaderrichtlijn Water \(KRW\)](#) van start gegaan met als doel het beschermen van de kwaliteit en kwantiteit van het Europese oppervlakte- en grondwater. Nederland was een van de initiatiefnemers omdat

wij als delta belang hebben bij goed waterbeleid van onze buurlanden. Elk land mocht daarbij, binnen bepaalde normen, zijn eigen doelen stellen per waterlichaam. Nederland heeft daarbij [niet gekozen voor de strengste normen](#) omdat wij veel kunstmatige en veranderde wateren hebben. We hebben in veel gevallen zelfs soepelere normen dan andere Europese lidstaten. De doelen van de KRW moesten eigenlijk in 2015 behaald zijn, maar we hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid om twee termijnen van zes jaar uitstel aan te vragen. We zitten nu in de laatste verlenging. 31 december 2027 is de harde deadline om voldoende en gezond water te hebben gerealiseerd. Nadat de waterkwaliteit tussen 2000 en 2010 verbeterde, is de afgelopen 10 jaar de verbetering gestagneerd en in sommige gevallen de waterkwaliteit zelfs verslechterd.

Het behalen van de KRW-doelen is volgens de [Raad voor de leefomgeving en infrastructuur \(Rli\) alleen mogelijk met een verscherpte beleidsaanpak](#). We moeten de laatste vier jaar, deze Kamerperiode dus, alles op alles zetten om ons water op orde te krijgen. Niet omdat het moet, maar omdat we het moeten willen: het niet behalen van de KRW-doelen heeft grote gevolgen voor onze economie en vergunningverlening, voor betaalbaar drinkwater, voor boeren en voor onze natuur. De Rli waarschuwt dat wanneer Nederland de KRW-doelen niet haalt, [het mogelijk wordt dat bepaalde lozingen of onttrekkingen van grondwater noodgedwongen worden stilgelegd. Zo kan de bouwsector een omzet van 17,5 miljard mislopen](#) als bepaalde bouwprojecten niet vergund kunnen worden vanwege de slechte waterkwaliteit. Als de KRW-doelen niet gehaald worden, kunnen rechtszaken aangespannen worden. Sterker: [nu al dreigen rechtszaken omdat de waterkwaliteit achteruit gaat](#).

De urgentie is daarom groot. Laten we voorkomen dat Nederland op een [watercrisis vergelijkbaar met de stikstofcrisis afstevent](#). Daarom is het zaak dat u als nieuwe Kamer en binnenkort een nieuw kabinet het KRW-impulsprogramma voortzet en versnelt, maar ook [de vijf aanbevelingen van de Rli](#) volledig opvolgt.

2) Strenger beleid voor mest en bestrijdingsmiddelen vereist voor gezond water

De Rli adviseert een verscherpte beleidsaanpak voor mest en bestrijdingsmiddelen. De waterkwaliteit wordt namelijk negatief beïnvloed door de hoge hoeveelheid meststoffen en bestrijdingsmiddelen in ons oppervlakte- en grondwater. Dit leidt tot overschrijding van de KRW milieunorm in ons water en bedreigt de gezondheid van mens en dier. Zo wordt het gebruik van bestrijdingsmiddelen in verband gebracht met Parkinson, kan een teveel aan meststoffen botulisme en blauwalg veroorzaken, en water met teveel bestrijdingsmiddelen en meststoffen leidt tot een afname van de biodiversiteit. Het door Rli geadviseerde strengere beleid moet samengaan met nieuwe verdienmodellen voor boeren, zodat zij duurzaam kunnen boeren. Daar is de inzet van alle ketenpartijen voor nodig.

Bestrijdingsmiddelen

In 2013 heeft de overheid [beleidsdoelen](#) opgesteld om deze overschrijdingen van de milieunormen in het oppervlaktewater met 90% te reduceren in 2023. De [monitoringsrapportage](#) emissies en residuen van begin 2023 toont dat deze 90% daling lang niet wordt gehaald, ondanks de vele kennis-, onderzoeks- en praktijkvoorbeelden die worden uitgevoerd. [Onderzoek van Natuur & Milieu](#) toont aan dat de afgelopen 10 jaar geen significante daling heeft plaatsgevonden van de overschrijding van de milieunorm van de meest toxische bestrijdingsmiddelen.

In het KRW impulsprogramma worden verschillende maatregelen voorgesteld om minder bestrijdingsmiddelen in water te krijgen. Helaas blijft dit vooral bij onderzoeken, monitoren en stimuleren. Wij zien kansen om door te pakken op de volgende terreinen:

- Goed implementeren van de Europese richtlijn duurzaam gebruik pesticiden, zodat gebruik van bestrijdingsmiddelen in natuurgebieden en grondwaterbeschermingsgebieden wordt geminimaliseerd dan wel verboden;
- Volgen van de Europese Verordening gewasbeschermingsmiddelen (EG) nr. 1107/2009, en herzien van de toelating van de actieve stoffen, zoals de niet-toetsbare stoffen, omdat de KRW doelen niet worden gehaald;
- Introduceren van producentverantwoordelijkheid om bij te dragen in de toenemende kosten voor het monitoren en zuiveren van bestrijdingsmiddelen.
- Verbeteren van de toelatingssystematiek van middelen in Nederland, onder andere wat betreft drainage en afspoeling. Op dit moment wordt bij de toelating van middelen door het Ctgb niet

Datum 17 januari 2024
Onderwerp Inbreng wetgevingsoverleg water 29 januari 2023 Natuurmonumenten, Natuur & Milieu,
Wereld Natuur Fonds, LandschappenNL, Vogelbescherming Nederland, Waddenvereniging
Pagina 3 van 3

gekeken naar de effecten van cumulatie van diverse bestrijdingsmiddelen of andere drukfactoren zoals stikstof voor de natuur. Ook zijn de toelatingsnormen van het Ctgb soepeler dan de KRW-normen voor bepaalde stoffen.

Op naar een uitvoerbaar mestbeleid

Dit jaar zal het meststoffenbeleid geëvalueerd worden. Momenteel loopt het 7^e Actieprogramma Nitraat en hiermee zijn we nog niet op weg om de doelen van de KRW en de Nitraatrichtlijn te behalen. Agrarische ondernemers krijgen met opeenvolgende actieprogramma's en vanuit de derogatiebeschikking met steeds meer knellende mestregels te maken. Denk daarbij aan bufferstroken, oogstdata en de afbouw van de derogatie inclusief nutriënten-verontreinigde gebieden. Zolang we overal in Nederland, ongeacht bodemtype en nabijheid tot (grond)waterlichamen en natuurgebieden, blijven streven naar maximale productie zal de landbouw steeds vaker te maken krijgen met complexe regels voor gezond water. Ook doelsturing biedt voor het mestdossier op de langere termijn geen effectieve oplossing. [PBL](#) en [WUR](#) geven bij hun appreciaties van het concept-landbouwakkoord immers aan dat de opgave voor natuur, water en klimaat zo groot zijn dat de doelsturing op bedrijfsniveau zeer beperkt zal zijn.

Alleen een omslag naar natuurinclusieve landbouw en door ervoor te kiezen om water en bodem sturend te laten zijn bij de keuze voor gewas en bedrijfstype kan deze trend effectief keren. Een natuurinclusieve agrarisch bedrijfsvoering gebruikt immers minder meststoffen en op de zangronden is de teelt van uitspoelingsgevoelige gewassen minder gewenst. Een nieuw kabinet moet samen met duurzame en traditionele boerenorganisaties en natuur- en milieuorganisaties werken aan een toekomstbestendig mestbeleid dat leidt tot minder regels op het boerenerv en bijdraagt aan gezond water voor natuur en samenleving.

3) Verbeter de Waterwet om de natuur optimaal in te zetten voor de wateropgave

Door ruimte aan natuur en water te geven, kan wateroverlast voorkomen worden en houden we het water vast om periodes van droogte beter te doorstaan. Zo hebben we [afgelopen weken door de maatregelen uit Ruimte voor de Rivier en de verschillende natuurlijke klimaatbuffers ergere overstromingen kunnen voorkomen](#). Ook vormt de natuur een golfbreker bij zware stormen, verlaagt Ruimte voor de Rivier belasting van dijken en zorgt het voor meer ruimtelijke kwaliteit. Ook de overheid erkent dat deze kansen er liggen. Het kabinet heeft via het Groeifonds geld beschikbaar gesteld voor het NL2120 Kennis- en Innovatieprogramma voor *nature-based solutions*. Ook het 'water bodem-sturend' beleid getuigt van deze erkenning.

Ondanks de vele voordelen worden deze *nature-based solutions* nog vaak gezien als een last of een extra opgave, waardoor de meeste waterprojecten de kansen van natuur onvoldoende benutten. Dit is opvallend omdat juist de dubbele doelstelling in Ruimte voor de Rivier, ruimtelijke kwaliteit en waterveiligheid, wordt gezien als een van de succesfactoren van het programma. Een obstakel is het 'sober en doelmatig' adagium vanuit de Waterwet. Dit maakt het in de praktijk vaak onmogelijk om integrale plannen te maken of tot uitvoer te brengen, terwijl [onderzoek uitwijst dat ruimtelijke kwaliteit in waterprojecten juist tot meerwaarde leidt](#). Een uitspraak die zowel de minister als andere onderzoekers onderschrijven ([HWPB](#) en [Bureau Strooming](#)). De uitspraak van de minister dat er geen aanleiding is tot aanpassingen in het beleid, zijn dan ook niet gerechtvaardigd.

Tot slot

Wij hopen dat u de komende vier jaar samen met ons wil werken aan schoon en voldoende water voor natuur en samenleving. Uiteraard zijn wij beschikbaar voor uw vragen.

Met vriendelijke groet,

Tom Kunzler
Senior Public Affairs Medewerker - Natuurmonumenten

Mede namens Natuur & Milieu, het Wereld Natuur Fonds, LandschappenNL, Vogelbescherming Nederland, de Waddenvereniging, Stichting de Noordzee en de Natuur- en Milieufederaties.